गयः

बाल मोदिनी

• (सं) गणेशपण्डितः

पुरा गयः नाम दुष्टः राक्षसः आसीत् । सुराणां नराणां च कण्टकप्रायः आसीत् । सः साधूनां यज्ञयागादिषु मानवानां सत्कार्येषु च बाधां जनयति स्म । अनेन सर्वे व्याकुलाः भीताश्च आसन् ।

अतः अस्मात् दुष्टात् मक्तिः कथमिति ते सर्वे चिन्तितवन्तः । अन्ते सर्वेऽपि ब्रह्मलोकं गत्वा ''विघ्नकारकम् एनं राक्षसं कृपया नाशयतु'' इति भगवन्तं चतुर्मुखब्रह्माणं प्रार्थितवन्तः ।

उपायेनैव गयः हन्तव्यः इति आलोच्य ब्रह्मा गयम् उद्दिश्य उवाच - ''हे गय ! मया एकः यज्ञः क्रियते । तस्य यज्ञस्य वेदिकां भवतः शरीरस्य उपरि एव निर्मातुम् अभिलषामि । अनेन भवता अपि पुण्यं सम्पादितं भवति'' इति ।

गयोऽपि ब्रह्मणः आशयम् अङ्गीकृतवान् । यज्ञवेदिका तु गयस्य शरीरे एव निर्मिता । किन्तु तत्र यज्ञं कर्तुं न शक्यते स्म । यतो हि चेतनस्य गयस्य शरीरं यज्ञवेदिकायाः भारेण कम्पते स्म ।

तदा गयः भगवन्तं महाविष्णुम् इत्थं प्रार्थितवान् - ''हे देव ! मम मरणानन्तरं एतत् क्षेत्रं पुण्यक्षेत्रं भवेत् । अत्रैव जनाः मुक्तेभ्यः स्वपितृभ्यः पिण्डदानादिकं कुर्युः । एतादृशीं मम इच्छां यदि भवान् पूरयति तर्हि अहम् अधुनैव देहत्यागं करिष्यामि'' इति ।

तस्य अभिलाषं पूरयितुं भगवान् विष्णुः ''तथास्तु'' इति वरम् अदात् । गयः झटिति प्राणत्यागं कृतवान् । तदुपरि ब्रह्मा यज्ञं कृतवान् ।

तदारभ्य तस्य क्षेत्रस्य नाम 'गया' इत्येव विख्यातं जातम् । भारतीयेषु तत् क्षेत्रं पुण्यक्षेत्रमिति भावना अस्ति । एतत् प्रसिद्धं यात्रास्थलमपि वर्तते । अत्र च जनाः गत्वा स्वपितृकार्यं कृत्वा कृतकृत्याः भवन्ति ।

□□